

3. Mazel', L. A. (1967). *Analiz muzykal'nykh proizvedeniy*. [Analysis of musical works]. Moscow.

4. Maykapar, S. M. (2013). *Muzykal'nyy slukh, yego znacheniye, priroda i osobennosti i metod pravil'nogo razvitiya*. [Musical hearing, its meaning, nature and features and the method of correct development]. Moscow.

5. Nazaykinskiy, Ye. V. (1988). *Zvukovoy mir muzyki*. [The Sound World of Music]. Moscow.

6. Orf, K. (1970). *Sistema detskogo muzykal'nogo vospitaniya Karla Orfa*. [The system of children's musical education of Karl Orff]. Moscow.

7. Oseneva, M. S. (2001). *Metodika vospitaniya mladshikh shkol'nikov*. [The method of education of younger schoolchildren]. Moscow.

8. Sokolov, A. (1985). *Gromkostnaya dinamika kak predmet analiza*. [Loudness dynamics as a subject of analysis]. Moscow.

9. Sokhor, A. (1981). *Muzyka kak vid iskusstva*. [Music as an art form]. Leningrad.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЛЕВИЦЬКА Ірина Миколаївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри музично-інструментальної підготовки Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського.

Наукові інтереси: удосконалення фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

LEVITSKAYA Irina Nicolaivna – Doctor of Philosophy, the Senior Professor of the Department of Musical and Instrumental Training of the South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky.

Circle of scientific interests: the improvement of special training of future music teachers.

Дата надходження рукопису 23. 04. 2018 р.

Рецензент – д.п.н. професор Т. Б. Стратан-Артишкова.

УДК 567. 78.

ЛОКАРЄВА Юлія Валеріанівна –

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри музичного мистецтва і хореографії, Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: pednauk@ukr.net

ПІДГОТОВКА ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОГО ПРОЕКТУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МУЗИЧНО-ТЕОРЕТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Вирішення питання щодо підвищення якості навчального процесу в вищій школі безпосередньо пов'язане з проблемою формування дослідно-пізнавальної та експериментальної активності студентів, яка є складовою мотиваційного, когнітивного, креативно-рефлексивного компонентів професійного становлення та однією з головних умов розумового розвитку, тому що інтелектуальна сфера успішно розвивається лише за умов присутності та розвитку пізнавальних потреб.

Традиційна система освіти недостатньо орієнтована на індивідуальність студентів, тому необхідний пошук нових систем та технологій, форм та методів. Педагогічні сучасні технології передбачають новий підхід до навчання, виховання та формування особистості студента. Без відповідного рівня пізнавальної активності в навчально-виховному процесі не можливе належне засвоєння студентами знань, умінь та навичок, тому проблема стимулювання пізнавальної, дослідницької, експериментальної активності та самостійності під час навчання не втрачає

своїї актуальності, а її розв'язання стає можливим за умови наукової розробки й застосування педагогічних інноваційних технологій у вищій школі, як під час аудиторних занять, так і в позааудиторний час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти використання методу художньо-творчого проекту на заняттях з різних дисциплін, зокрема музичного мистецтва, у своїх дослідженнях розглядали І. Божко, В. Васильєв, Г. Дідич, А. Капля, Ю. Локарева, Л. Масол, Т. Новікова, О. Олексюк, О. Онопрієнко, Г. Падалка, Н. Пахомова, О. Пехота, Т. Стратан-Артишкова, О. Тягло, О. Щолокова, О. Фролов, В. Цимбал та інші.

Мета статті полягає в обґрунтуванні методики підготовки художньо-творчого проекту в процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному освітньому просторі набули широкого використання ідеї проектного навчання. Проектна діяльність сприяє розвитку дослідницько-пізнавальної, експериментальної активності студентів,

формує вміння самостійно набувати нові знання та поєднувати їх в єдину систему, організація пізнавальних процесів тощо.

Проект – це поєднання теорії та практики, постановка певного розумового завдання і практичне його виконання. Освітні проекти спрямовані на оволодіння різними способами творчої, дослідницької, експериментальної діяльності, духовне та професійне становлення особистості через активні дії й створення суб'єктом власної стратегії навчання.

Слово «проект» європейськими мовами було запозичене з латині й означає «той, що висувається вперед». Згодом проект починають розглядати як ідею, за якою суб'єкт може і має право розпоряджатися власними думками. Метод проектів (від грецької – «шлях дослідження») – це система навчання, у процесі якої студенти здобувають знання шляхом планування і виконання практичних завдань (проектів), які поступово ускладнюються.

Серед багатогранної палітри сучасних методів проектною діяльністю для творчих спеціальностей особливою популярністю користується метод художньо-творчих проектів. У наш час він вважається технологією XXI століття, адже дає змогу ефективно формувати у студентів ключові компетентності: інформаційно-комунікативну, загальнокультурну, громадянську, соціальну; дає можливість залучати до науково-дослідної та пошукової діяльності.

Процес музично-теоретичної підготовки досить складний і багатофункціональний. Програмою факультативів, спецкурсів музично-теоретичного спрямування у вищих навчальних закладах культури і мистецтва передбачено художньо-проектну діяльність студентів різних освітньо-кваліфікаційних рівнів (бакалавр, магістр).

Результатом художньо-проектної діяльності є – презентація художньо-творчого проекту на обласних, регіональних, всеукраїнських, міжнародних фестивалях-конкурсах, олімпіадах і наукових конференціях.

Метод художньо-творчих проектів – є універсальним і має широкий спектр, адже в ньому студент може творчо самовиразитися у різних якостях: виконавця-інструменталіста, вокаліста, науковця-дослідника, сценариста, режисера, актора, лектора-музикознавця тощо.

Проектна діяльність, як показує досвід її організації у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін, сприяє розвитку творчих якостей особистості студента. Згідно з підходами проектною діяльністю йде орієнтація студентів на власне дослідження, в якому передбачається індивідуальний варіант вирішення проблеми. Використання методу

художньо-творчих проектів сприяє забезпеченню умов для розвитку індивідуальних здібностей та нахилів, формує творче мислення та інтелект, орієнтує студентів на самостійну діяльність та активізацію навчання.

Студенти вчать самостійно планувати, організовувати й контролювати свої знання та дії. Розробка проекту починається з визначення орієнтовного тематичного плану та змісту організації навчання студентів на кожному занятті в процесі виконання проекту і закінчується рефлексивним аналізом усієї діяльності.

У процесі підготовки художньо-творчого проекту на музично-теоретичних дисциплінах потрібно правильно поставити мету та окреслити основні завдання, серед яких виділяємо навчальну, розвивальну та виховну. Студенти повинні мати уявлення про особливості проектною діяльності, поняття «художньо-творчий проект», його основні етапи; навчитися працювати з інтернет-ресурсами, оформлювати матеріал в мультимедійну презентацію, робити рефлексивний аналіз власного виступу.

Також важлива функція художньо-проектною діяльності полягає у розвитку музичних здібностей студентів (почуття ритму, музичний слух, навички чистого інтонування) та творчих (артистизм, мовленнєва виразність, сценічна майстерність, акторська імпровізація). Виховна функція полягає у розумінні таких складних філософських та естетичних категорій як: почуття «прекрасного», «естетичний смак», формування художньої культури на найкращих зразках літератури, живопису, музики, що розширює загальну ерудицію та музикознавчий тезаурус.

У процесі підготовки художньо-творчого проекту пропонуємо застосування таких методів навчання: бесіда, ілюстрація, театралізація, метод проектів, метод мультимедійної презентації, репродуктивні та творчо-пошукові методи.

Розробка художньо-творчого проекту починається з визначення орієнтовного тематичного плану та змісту організації навчання учнів на кожному занятті в процесі виконання проекту і закінчується рефлексивним аналізом усієї діяльності.

У роботі над індивідуальним проектом визначаємо основні етапи виконання творчого проекту: мотиваційний етап; визначення проблеми і теми творчого проекту; визначення мети і завдань, формулювання обґрунтування (мотив) вибору саме цієї теми творчої роботи; обрання оптимального варіанту рішення завдання; складання плану роботи для реалізації власного творчого проекту;

визначення можливих матеріальних затрат в ході виготовлення проекту.

Мотиваційний етап є важливим у підготовці художньо-творчого проекту. Мотивація до навчання, до художньо-проектної діяльності, потреба займатися художньо-творчим проектом – обов'язкові складові мотиваційного компоненту професійного становлення особистості студентів. Творча активність студента, її формування та реалізація залежать від розвиненості мотиваційної структури. Такі соціальні явища, з одного боку, як знання, навички, вміння, звички, з іншого – ідеали, інтереси, установки, цінності, переконання, є основою творчої активності особистості. Сила творчого потенціалу зумовлена не стільки наявністю у студента творчих здібностей, скільки мотивацією потреби у творчості.

Саме тому проблема мотивації творчості, мотивації займатися музично-теоретичними дисциплінами, створювати художньо-творчий проект, презентувати його перед публікою, брати участь у фестивалях-конкурсах є однією з найскладніших і актуальних проблем психології творчості.

Потрібно стежити за тим, щоб навчальні завдання не лише відповідали віковим обмеженням, а й мали рівень оптимальної складності (посильні завдання), сприяли виявленню майстерності та компетентності студента. Регулювати рівень складності завдань, щоразу підвищуючи її, створювати ситуації успіху. Надавати студенту право вибору теми, музичних ілюстрацій, різних навчальних завдань, не обмежуючи при цьому його свободи.

Бажано підбирати тему художньо-творчого проекту та навчальні завдання з елементом новизни та непередбачуваності, що сприяє формуванню внутрішнього інтересу під час його виконання. Тому ми пропонуємо в роботу над художньо-творчим проектом включити мотиваційні вправи, тренінги, творчі завдання, мотивуючі запитання: «Яку тему тобі б хотілося розкрити не тільки для себе, а й для інших людей?». Це яскраві сторінки з життя відомих композиторів, цікаві історичні факти створення улюбленого твору, історія виникнення музичних інструментів, історія нашого міста та творчі здобутки його яскравих представників у мистецтві тощо. Значним доповненням є відвідування краєзнавчих та художніх музеїв нашого міста з метою ознайомлення з видатними особистостями, які жили і творили у різний історичний період.

Важливий етап у підготовці художньо-творчого проекту є вибір теми проекту. Як допомогти студенту визначитися з темою творчого проекту? Викладач з музично-теоретичних дисциплін, заздалегідь склавши

список тем проектів (банк проектів), пропонує студенту обрати одну з них. Допускається і такий варіант, що жодна із запропонованих тем не зацікавила студента. У такому разі тему проекту студент може придумати самостійно. Однак, викладач має допомогти студенту визначитися стосовно того, чи має він достатньо знань, умінь і навичок, необхідних для виконання проекту на самостійно дібрану тему.

Наступним етапом художньо-творчого проекту є підбір музичних номерів, музична ілюстрація доповіді (інструментальна, вокальна, вокально-інструментальна) у власному виконанні. Дивлячись на зайнятість студентів найчастіше вибір творів відбувається з основної чи додаткової програми профільюючих дисциплін (основного музичного інструменту, вокалу, хорового класу, театральної студії та ін.).

Студент з викладачем аналізують тему проекту, змістові лінії, основні образи, обирають твори, роблять купюри, винаходять музичні фрагменти, які підходять для розкриття даної теми. Якщо в репертуарі студента немає влучних творів, які відображали б основну ідею, студенту пропонується заздалегідь опанувати новий музичний матеріал, фрагменти творів (вокальних або інструментальних).

У підготовці художньо-творчого проекту важливим етапом є робота з інтернет-ресурсами, ознайомлення з комп'ютерними програмами та оформлення проекту у мультимедійну презентацію. Викладач повинен допомогти оволодіти новітніми комп'ютерними програмами, внести корективи, створити відеоряд, який допоможе розкрити основну тему проекту.

Робота над текстом, театральномовленева діяльність включає в себе відпрацювання артикуляційних труднощів, агогічні вказівки: *p*, *f*, *crescendo*, *sf.*, підготовка кульмінації, виразність, артистизм, сценічна майстерність (пантоміма, жести), відчуття сцени, робота з уявною аудиторією тощо.

Прекрасним доповненням у роботі над образом стане показ відео-фрагментів видатних поетів, читців, акторів, артистів театру. Ми пропонуємо відеофрагменти у виконанні Б. Ступки, О. Сумської, Джамали та ін.).

Завершальним етапом підготовки художньо-творчого проекту є робота над створенням сценічного образу. Тут у допомогу студенту ми пропонуємо перегляд сценічних етюдів, які відтворюють людські почуття, емоції. У нашому випадку тема «Вальсуюче кошеня» продиктувала показ етюдів, пов'язаних із тваринами, особливостями їх поведінки, спостереження за рухами,

повадками. Ми пропонуємо перегляд сценічних етюдів на тему «Я – тварина», «Я – кішка». Після перегляду можна запропонувати студенту відтворити образ кішки самостійно (під музичний супровід, без супроводу).

Одним із завершальних етапів художньо-творчого проекту є рефлексивний етап. Ми пропонуємо рефлексивний тренінг «Мій ідеальний виступ», що включає осмислення поняття «ідеальний виступ», усвідомлення своїх задач, мотивація реалізації власного проекту, проаналізувати, покритикувати себе.

Одним з ефективних методів рефлексивного етапу є реальна відеозйомка виступу (фрагменту), спільний перегляд та обговорення. Після виступу перед аудиторією бажано запропонувати студенту рефлексивні запитання: «Тобі все вдалося? Що не сподобалось у виступі? Що заважало? Ти чогось злякався? Як виправити дану неточність у відтворенні образного змісту?» та ін.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму Особливістю музично-теоретичної підготовки є її багатий виховний, формувальний, розвивальний, навчальний потенціал, досить тривалий і кропіткий процес набуття знань, вмій і навичок з музично-теоретичних дисциплін.

За ініціативою кандидата педагогічних наук, старшого викладача кафедри музичного мистецтва та хореографії, заступника декана мистецького факультету Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені В. Винниченка Локаревої Ю. В. у рамках музично-теоретичної асоціації міста Кропивницького було введено номінації для юних теоретиків і молодих музикознавців на Всеукраїнських конкурсах-фестивалях «Сходинки до майстерності» ЦДПУ імені В. Винниченка (м. Кропивницький) номінація «Художньо-творчий проект»; «Тріумф-фест» (м. Київ) номінація «Юний теоретик». До цих номінацій були розроблені відповідні критерії.

Неодноразово Локареву Ю. В. запрошують головою журі на фестиваль-конкурс «Тріумф-fest» у музично-теоретичній та театральній номінаціях. Студенти класу кандидата педагогічних наук, старшого викладача Локаревої Ю. В. кожен рік беруть участь на Всеукраїнських фестивалях-конкурсах та займають призові місця та «Гран-прі».

Розроблені мультимедійні презентації та портфоліо художньо-творчих проектів «Молось, щоб повернувся», «Класика і рок: діалог епох», «Творчість Володимира Івасюка», «Ми відповідальні за тих, кого приручили», «Вальсуюче кошеня», «Вплив архітектури Єлисаветграда (м.

Кропивницького) на формування творчої особистості Юлія Мейтуса», «Історія одного хіта *Besame mucho*», «Аргентинське танго», «Поезія осені під звуки роялю», «Таємниче та невідоме з життя Лесі Українки» та інші.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Горбенко О. Б. Метод художньо-творчих проектів у формуванні музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музики / О. Б. Горбенко // Наукові записки серія: Педагогічні науки, 2016. – Вип. №155. – С. 55–59.
2. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика / Л. М. Масол. – К.: Промінь, 2006. – 432 с.
3. Олексюк О. М. Педагогіка духовного потенціалу особистості / О. М. Олексюк, М. М. Ткач. – К.: Знання України, 2004. – 264 с.
4. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за ред. О. М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2003. – 255 с.
5. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва: (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. М. Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.
6. Пахомова Н. Ю. Метод учебного проекта в образовательном учреждении: пособие для учителей и студентов пед. вузов / Н. Ю. Пахомова. – М.: АРКТИ, 2003. – 112 с.
7. Тягло О. В., Цимбал П. В. Проектні технології: особливості впровадження у початковій школі // Початкове навчання та виховання. – Х. : Вид. група «Основа», 2008. – № 19–21.
8. Щолокова О. П. Проблема якості вищої музично-педагогічної освіти в контексті системного аналізу / О. П. Щолокова // Наук. записки НДУ ім. М. Гоголя. Психол.-пед. науки. – 2008. – № 4. – С. 16–19.

REFERENCES

1. Horbenko, O. B. (2016). *Metod khudozhn'o-tvorchikh proektiv u formuvanni muzychno-vkonavs'koyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv muzyky*. [The method of artistic and creative projects in the formation of musical and performing competence of future music teachers]. Kirovograd.
2. Masol, L. M. (2006). *Zahal'na mystets'ka osvita: teoriya i praktyka*. [General artistic education: theory and practice]. Kyiv.
3. Oleksyuk, O. M. (2004). *Pedahohika dukhovnoho potentsialu osobystosti*. [Pedagogy of the spiritual potential of the individual]. Kyiv.
4. Osvitni tekhnolohiyi: navch.-metod. Posib. (2003). [Educational technologies: teaching method. Manual]. Kyiv.
5. Padalka, H. M. (2008). *Pedahohika mystetstva: (teoriya i metodyka vykladannya mystets'kykh dystsyplyn)*. [Pedagogics of Art: (theory and methodology of teaching artistic disciplines)]. Kyiv.
6. Pakhomova, N. YU. (2003). *Metod uchebnogo proyekta v obrazovatel'nom uchrezhdenii: posobiye dlya uchiteley i studentov ped. vuzov*. [Method of the educational project in the educational institution:

manual for teachers and students ped. universities]. Moscow.

7. Tyahlo, O. V., Tsybal, P. V. (2008). *Proektni tekhnolohiyi: osoblyvosti vprovadzhennya u pochatkoviy shkoli*. [Design technologies: peculiarities of introduction in elementary school]. Kyiv.

8. Shcholokova, O. P. (2008). *Problema yakosti vyshchoyi muzychno-pedahohichnoyi osvity v konteksti systemnoho analizu*. [The problem of the quality of higher musical-pedagogical education in the context of system analysis]. Nizhyn.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЛОКАРЄВА Юлія Валеріанівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри

музичного мистецтва і хореографії Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: фахова підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

LOKAREVA Yulia Valerianovna – Candidate of Pedagogical Sciences, a Senior Lecturer of the Chair of Musical Art and Choreography of the Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: professional training of future teachers of musical art.

*Дата надходження рукопису 23. 05. 2018 р.
Рецензент – д.п.н. професор О. М. Ткаченко.*

УДК 378:[37.011.3-051:784.9]

МОСКВА Олена Миколаївна – старший викладач кафедри джазу та популярної музики Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка
e-mail: hora1997@mail.ru

ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ ЕСТРАДНО-ДЖАЗОВОЇ МУЗИКИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У зв'язку з перспективами подальшого розвитку вищої школи, перед педагогічними вузами постає ряд важливих задач: виховання професіоналізму майбутнього вчителя музичного мистецтва, який завжди знаходиться в пошуку найбільш раціональних, ефективних засобів духовного впливу на учнів, та виховання його творчої особистості. Професійна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва неможлива без формування його вокальної культури. Для ефективності здійснення такого процесу сьогодні в практиці вищого педагогічного навчального закладу широко застосовується естрадно-джазовий вокал, який є особливо привабливим для сучасної творчої молоді.

Естрадно-джазова вокальна педагогіка належить до мало розробленої сфери професійного мистецького навчання. Навчання естрадно-джазовому співу має свою специфіку. Тому, важливого значення набуває дослідження тих особливих засобів естрадно-джазового вокалу, які мають ефективний вплив на формування вокальної культури майбутніх учителів музичного мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвитку та охороні співацького голосу присвячено багато робіт українських педагогів, методистів (В. Антонюк, Н. Гребенюк, П. Голуб'єв, М. Донець-Тессеєр, Л. Жербіна, О. Коломоєць, Н. Овчаренко,

О. Стахевич та інші). Дослідження теорії і практики формування вокальної культури співака засобами естрадно-джазового мистецтва висвітлено в працях Н. Дрожжиної, К. Лінклейтер, С. Рігса, О. Севашко, Л. Сьоміної та інших.

Однак, проблема формування вокальної культури майбутнього вчителя музичного мистецтва засобами естрадно-джазового мистецтва розроблена недостатньо.

Тому **метою статті** є виявлення особливостей формування вокальної культури майбутніх учителів засобами естрадно-джазового мистецтва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Викладачі вокального класу у вищих педагогічних навчальних закладах мають справу зі студентами з різним рівнем вокально-виконавської культури та природніх вокальних даних. На факультеті мистецтв приходять навчатися абітурієнти з академічною, естрадною, народною манерами співу – більшість студентів мотивовані на опанування естрадним співом. Відповідно, у процесі вокальної підготовки фахівців-музикантів повинні ставитися завдання, що потребують опанування студентами загальними основами вокального виконавства і вокальної педагогіки на засадах врахування індивідуальних особливостей кожного студента. У процесі навчання співу необхідно застосовувати такі форми навчання в класі постановки голосу, які змогли б оптимально